

Paul Colliers model for inklusion og beskyttelse er hverken nytænkende eller progressiv

FLYGTNINGEPOLITIK – Udviklingsøkonomen Paul Collier har været på besøg i Danmark og er blevet rost af en række danske politikere, der er glade for hans budskab om, at man kan hjælpe flygtninge ved at oprette særlige økonomiske zoner udenfor Europa, hvor de flygtende kan bo og arbejde. Collier er populær blandt nationalistiske og neoliberale europæiske regeringer – og danske Mette Frederiksen har også vist sin interesse. Men de særlige zoner har meget lidt at gøre med beskyttelse af fordrevne mennesker. Til gengæld er modellen tæt forbundet med en postkolonial fortsættelse af Europas tradition for at skabe vækst gennem udnyttelsen af befolkninger fra ikke-vestlige lande, skriver Martin Lemberg-Pedersen og Mathias Søgaard

Den seneste uge har den engelske forsker Paul Collier været på turné i flere danske medier med sin analyse af europæisk flygtninge- og asylpolitik.

I [Berlingske og BT præsenteres Collier som en ”flygtningeekspert”](#) der er ”dedikeret til at hjælpe den tredje verden” men som samtidig mener, at flertallet af de flygtninge, der ankom til Europa i 2015, var opportuniste. Han citeres også for et synspunkt om, at det er ”latterligt” at hævde, at europæiske lande har en forpligtelse til at hjælpe flygtninge, der kommer til Europa.

Colliers konklusion er ikke blot, at Europa bør lukke sine grænser for flygtninge. Det ville være at handle med et ”hjerteløst hoved,” hedder det. Nej, han mener, at lukkede grænser samtidig skal kombineres med eksternaliseringen af det europæiske ansvar for asylbehandling til såkaldte *Special Economic Zones* (SEZs) i lande udenfor Europa.

Her skal beskyttelse kombineres med jobskabelse ved at europæiske stater, multinationale virksomheder og værtslande sammen skaber ”flygtningeøkonomier”, hvor mange millioner fordrevne således kan hjælpe lande som Jordan med at booste både vækst og industrialisering i stedet for at søge mod Europa på farlige flugtruter.

Argumentet har i forskellige varianter turneret blandt de europæiske højrefløjspartier, og Mette Frederiksens Socialdemokrati har også lagt billet ind på det. Socialdemokratiet har tidligere inviteret Collier til Danmark.

Collier afviser selv, at han går højrefløjens ærinde med argumenter som ”for hvert år jeg har brugt på at gøre en forskel for de fattigste i verden, tvivler jeg på, at mine kritikere har brugt ét minut.” Men uanset Colliers eget selvbillede er der ikke desto mindre massive problemer både med hans argumenter samt med de danske mediers forståelse af hans forskning.

Eurocentrisk udviklingsøkonom, ikke flygtninge- eller migrationseksperter

Medierne først; Berlingske som sagte Collier som ”flygtningeekspert”, mens [Politiken kalder ham ”migrationseksperter.”](#)

Han er imidlertid ikke nogen af delene. ”Refuge”-bogen er skrevet i samarbejde med flygtningeforskeren Alexander Betts (hvilket stort set alle danske medier i øvrigt synes at have overset), men Paul Collier selv er udviklingsøkonom – og en kontroversiel en af slagsen.

Som udviklingsøkonomi er Collier mest kendt for bogen [“The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It”](#) fra 2007, hvori han gennemgår fire forskellige fattigdomsfælder, der fastholder ca. 1 milliard mennesker i fattigdom og stagnation, specielt blandt afrikanske lande. Flere af årsagerne, som Collier peger på i bogen, er reelle nok. F.eks. de problemer som opstår grundet konflikter om naturressourcer, det at være indlandsstat omgivet af dårlige naboer eller smålande med dårlige regeringer.

Men talrige økonomer med særlig viden om udviklingslande har imidlertid kraftigt kritiseret Collier for at fordreje virkeligheden.

Økonomer som William Easterly, Morten Jerven og Ha-Joon Chang fremhæver eksempelvis, at afrikanske lande omkring og lige efter dekoloniseringen i 1960erne fremviste gode vækstrater. Problemerne meldte sig i 1970erne, hvor oliekrisen og den efterfølgende indgriben fra vestlige lande gjorde de økonomiske vanskeligheder større. Vanskeligheder som Verdensbanken, Colliers samarbejdspartner gennem årtier, var medvirkende til.

Indenfor forskning i udviklingsbistand er Collier bredt kritiseret for at se bort fra udviklingslandenes egne kritiske perspektiver og for ikke at behandle de systemiske faldgruber i det vestlige udviklingsrationale samt for at forfalde til forklaringer baseret på en inddeling af lande og befolkninger på en nykolonial civilisatorisk rangstige.

Han er gennem lang tid også blevet kritiseret for at basere sine analyser på [eurocentrisk ideologi](#) fremfor virkelighed. Dette var kernen i kritikken af hans forrige bog [Exodus](#), hvor Collier taler om, at den indfødte befolkning skal beskyttes mod immigration, der er ødelæggende for den lokale kultur og sammenhængskraft, da etnisk pluralisme eroderer alt dette.

I 2015 spurgte Al Jazeera-journalisten Mehdi Hasan netop Collier, om han anså Hasan for at være en indfødt brite. Collier bekræftede dette, og angav at Hasan var født i England. Det kunne Hasan dog ikke forstå, da Collier andetsteds havde sagt, at der er steder i Storbritannien, hvor indfødte briter var i mindretal (en påstand vi jo også kender fra den danske politiske andedam).

Pludselig begyndte Collier at tale om anden-generations indvandring som betingelse for ”*Britishness*” og Hasan gik fra at være indfødt til ikke-indfødt. Hasan fik i øvrigt aldrig et klart svar fra Collier, om han var brite eller ikke.

Special Exploitation Zones og kritikken fra flygtninge og migrationsstudier

Disse problemer med Colliers flygtningeanalyse, leder direkte op til et nyt problem, nemlig idéen om SEZs, som han og Betts har været primus motorer på for syriske flygtninge i Jordan.

I den markedsliggjorte jargon karakteriseres forslaget ofte som løftet om ”flygtningeøkonomiers *triple win*”: hvor flygtningebefolkninger kan få jobs, værtslandene kan industrialisere, og lokale og europæiske virksomheder kan skabe vækst og selv vokse gennem eksport og investeringer. Samtidig kan europæiske regeringer undgå at tage ansvar for flygtninge på egen jord.

Man kan godt forstå hvorfor Collier er populær blandt nationalisindede og neoliberale europæiske regeringer, SEZ- modellen har nemlig meget lidt at gøre med beskyttelse af fordrevne mennesker og mere at gøre med en postkolonial fortsættelse af Europas tradition for at skabe vækst gennem udnyttelsen af befolkninger fra ikke-vestlige lande.

Samtidig viser erfaringer fra Jordan og Indien (hvor zonerne har fået øgenavnet *Special Exploitation Zones*), at jobskabelse ikke er nogen garant for sikkerhed. Flygtningene har få eller ingen rettigheder.

[Analysen i Refuge-bogen](#) har da også fået en [exceptionel hård medfart](#) blandt [flygtninge- og migrationsforskere](#), mens holdningen fra politikere og visse tidsskrifter som *The Economist* har været mere positiv.

Ikke megen tid til at tale med flygtningene

Mens Collier og Betts gennem deres SEZ-model argumenterer for at den globaliserede kapitalisme kan løfte millioner af flygtninge ud af sårbarhed, har mange anmeldelser påpeget at den globale kapitalisme tværtimod har en track-record for ”social dumping”, tilsidesættelse af fagforeninger, ekstremt lave lønninger og udnyttelse. Og dette kun på job-fronten.

Forfatterne gør også meget ud af at have udviklet deres idéer blandt ”*movers and shakers*” til topmøder i Davos, Verdensbanken, EU, WTO, G5 og G20, samt med kongefamilier i Mellemøsten. Til gengæld har der ikke været megen tid til konsultationer med flygtninge i de områder, der skal omdannes til SEZs. Bogen begrundes da heller ikke, hvorfor disse dynamikker nu pludselig skulle være i stand til at skabe beskyttelse for fordrevne mennesker.

Det er derfor yderst problematisk at kritisere humanitære beskyttelses-systemer som ”idiotiske”, som Collier gjorde i [DR2's Deadline den 14. december](#), samtidig med at man hylder den globale kapitalisme som en løsningsmodel for efterladte fordrevne. Han forbigår nemlig, hvordan stater afvisning af ansvaret for at beskytte disse mennesker, har været en fuldstændig afgørende faktor bag krisen i flygtningehåndtering der kulminerede i 2015.

Den eksplosive vækst i smuglerindustrien er ikke skabt fordi stater har underskrevet Flygtningekonventionen fra 1951, men gennem en desperat flugt fra langvarige krige og genopblussende konflikter i kombination med, at vestlige lande har afvist det ansvar for fordrevne, de ellers påtog sig efter Anden Verdenskrig.

En perverteret incitamentsstruktur vendt på hovedet

Collier angriber bl.a. Angela Merkel for at have skabt en perverteret incitament-struktur. Men hvis en sådan eksisterer er den kun opstået fordi europæiske regeringer har lukket for flugtruter, humanitære korridorer og uddannelses- og arbejdsvisaer, der før var lovlige.

I 1990erne kom langt de fleste eks-jugoslaviske flygtninge til Danmark via genbosættelsesprogrammer. Man kan levende forestille sig hvor profitabelt deres bevægelse havde været for smuglere, hvis den danske regering dengang, som den nuværende regering har gjort det, havde lukket FN's kvoteprogram og andre muligheder for genbosættelse. FN-systemet har en masse problemer, det er givet, men at give dem ansvaret for stater flugt fra ansvar er hverken retvisende eller fair.

Karakteristikken af Merkel som værende for åbne grænser indtil aftalen med Erdogans Tyrkiet er også fejlbehæftet. De sidste 20 år har europæiske regeringer indført mere og mere grænsekontrol, og man har indgået en række samarbejder med brutale diktaturer, militær- og politistater, som Libyen, Tunesien, Ægypten, Marokko og senest Tyrkiet og Sudan. Og Tyskland har været primus motor bag denne udvikling siden midten af 00'erne.

Kontrollen er blevet eksternaliseret udenfor europæisk territorium for at forhindre folk i at ankomme til Europa og for at gøre brug af de europæiske regeringers løfter om retten til at søge om asyl.

Der er talrige rapporter om systematiske henrettelser, tortur, tvangsarbejde og seksuelt misbrug i disse samarbejder, men da det mestendels sker langt væk fra europæiske medier, har politikere og embedsfolks analyser været at de europæiske befolkninger ville acceptere det.

Men det leder til endnu et afgørende problem ved Betts og Colliers' analyse: hvordan har man tænkt sig, at SEZ-modellen skal være leveringsdygtig i nogen form for substantiel beskyttelse, hvis den skal realiseres i samarbejde med EU's sædvanlige *partners-in-crime*? Desuden er det også ensidigt, givet at selvsamme kapitalistiske system i hænderne på især vestlige stater skaber mange af årsagerne til fordrivelse, såsom krige, konflikter, land- og vandgrabbing, overfiskeri, toldbarrierer, våbeneksport eller udkonkurreringen af lokale sektorer af vestlige eksportregimer skabt gennem udviklingsbistand- og statsstøtte.

Colliers analyser udelader med andre ord en række af de helt afgørende strukturelle dynamikker, der er med til at skabe fordrivelse til fordel for en række antagelser om flygtninges kulturelle identitet. Disse forbliver oftest usagte, og kører derfor under overfladen af hans argumentation.

Er det progressivt og nytænkende at eksportere jobs og humanitært ansvar væk fra Europa?
På overfladen er et af Refuge-bogens mest tillokkende argumenter jobskabelsen for flygtninge.

Sådan et forslag ser ud til at anerkende flygtninge som produktive individer, med uddannelser, evner og kompetencer. Og i en europæisk kontekst er sådanne løsninger med rette blevet brugt til at afvise racistiske og nationalistiske frygt-argumenter hvor flygtninge homogeniseres til én stor, tsunami af mennesker, der vil ødelægge vestlige samfunds sammenhæng, og derfor bør isoleres i lejre udenfor skoler og arbejdsmarked. Som Dansk Folkeparti har foreslået mange gange herhjemme.

Problemet med SEZ-modellen er dog, at jobskabelsen løftes bort fra de europæiske samfund, og eksporteres til usikre forhold udenfor kontinentet. Og så forsvinder modellens inklusive og anerkendende styrke, hvilket også illustreres ved at Collier bibeholder både frygt-argumentet om uforenelige kulturgrupper, og det fejlagtige argument om at Europa "oversvømmes".

Hvilket igen åbner op for at flygtninge nu kan blive sat i arbejde uden at europæiske samfund behøver at inkludere og anerkende dem som ligeværdige i deres egne samfund. En tankegang partier som Dansk Folkeparti selvfølgelig er helt på linje med.

Hele idéen bag oprettelse af SEZ er desuden baseret på en gammel teori, der har vist sig ikke at fungere i virkeligheden, nemlig det at skabe sig en komparativ fordel. "Gør det, du er bedst til" kunne sloganet være for denne teori.

Det lyder tillokkende indtil man indser hvordan rationalet fastlåser både SEZ-lande og flygtningebefolkninger i afhængighedsforhold: ifølge denne logik skal lande specialisere sig inden for de områder, de er bedst til. Dette giver dem en fordel overfor andre på det globale marked.

Velkommen til enorme nykoloniale arbejdszoner

Problemet er, at tilgangen generaliserer hele lande og alle, der bebor dem, og ender som en fælde, fordi lande, der af donorer og internationale økonomiske institutioner boksas til at bruge denne strategi, bliver fastholdt som råvareeksporterende med billig arbejdskraft, da deres styrke (af andre) er blevet bestemt til at ligge her.

Når det kommer til SEZ-modellen, bliver flygtninge altså set som en ressource for lokal og europæisk industri, og de jobs, der skabes, er lavlønnede jobs, som ikke kræver megen – hvis nogen – uddannelse. SEZ-modellen kan fastholde et land i fattigdom, da de deltagende vil producere ting til vestlige lande og markeder, og afskære flygtningene fra beskyttelse, fri bevægelse og fra at videreudanne og specialisere sig.

SEZ-løsningen indebærer at europæiske interesser skal fremmes, og at fattige lande må stå for, mens flygtninge risikerer deres frihed. Først med at flygte ud af deres konfliktfyldte lande, og derpå ved at blive indfanget i et eksternaliseret arbejds- og kontrolsystem i disse SEZ.

Selvom der hér kan være nogle jobs, får flygtninge ikke, hvad de søger, nemlig sikkerhed og tryghed – og en fremtid som inkluderet på lige vilkår i et samfund. Denne strategi betyder altså at det er lande, som Chad, Jordan, Uganda, Etiopien og Kenya, Libanon, Bangladesh, Jordan og Tyrkiet, der allerede bærer langt den største del af ansvaret for verdens flygtninge, som nu forventes at skulle realisere enorme nykoloniale arbejdszoner, der kan befri vestlige lande fra deres medansvar for at hjælpe og sikre folk på flugt.

Collier har igen og igen bevist at hans forskningsresultater ikke overlever et basalt eftersyn uden massiv kritik.

Og mens det selvfølgelig står danske medier og partier frit at invitere de gæster man vil, så behøver man hverken at være et ”hovedløst hjerte”, for at kræve at sådanne problematiske analyser ikke føres til torvs, uden at den etablerede og mangfoldige kritik af dem også konsulteres. Især når der nu findes talrige både pragmatiske og realistiske indvendinger mod både Colliers’ analyse og hans løsningsforslag.

Publiseret på POV International, December 22nd, 2017: <http://pov.international/paul-colliers-model/>